

หน่วยที่ 10

การพัฒนาคนเพื่อการพัฒนาครู

1. แนวคิดการพัฒนาครู

“คนกือศูนย์กลางของการพัฒนา” ถ้าเราได้ศึกษาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้กำหนดให้คนเป็นศูนย์หรือหัวใจของการพัฒนาประเทศ ในขณะเดียวกันครูเป็นปัจจัยทางการศึกษาที่สำคัญที่สุดก็เป็นองค์ประกอบสำคัญด้านคุณภาพการศึกษา

ในระยะสองสามปีมานี้เป็นที่ยอมรับกันว่า การจัดการศึกษาในประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างมาก ประเทศมีคุณภาพด้อยลงอย่างน่าเป็นห่วง การศึกษาที่ด้อยคุณภาพ และการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนย่อมไม่สามารถดึงดูดผู้เรียนให้อยู่ในระบบการศึกษาได้ และจะมีผลทำให้อัตราการเรียนลดลงและผลสัมฤทธิ์ของคะแนนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ

มีปัจจัยหลายอย่างที่ส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพกำลังคนเพื่อสู่ความเป็นครูที่ดีได้นั้น เนื่องจากภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจและการปรับเปลี่ยนนโยบายที่เกิดขึ้นตามมา มีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสภาพความเป็นอยู่ของครูรายได้ที่แท้จริงก็ลดลง ครูมีหนี้สินมาก ปราบภัยการณ์ดังกล่าวอยู่ต่ำกว่าค่าตอบแทนค่าห้องพักห้องนอน ไม่เอื้ออำนวย บวกกับความอ่อนแอกลางวิชาการทำให้มีผลลบต่อการสอนของครูด้วย

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าปัจจัยบางอย่างมีผลกระทบต่อการเรียนการสอนของนักเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำไม่เราต้องนักเรียนที่เรียนอ่อน懦ว่าสติปัญญาไม่ดี ข้าง ชอบหนนีเรียน ชอบเที่ยว ชอบพูดคุย ไม่ตั้งใจเรียน ฯลฯ ท่านทั้งหลายต้องพยายามเข้าใจว่าบางทีที่การเรียนของนักเรียนขาดประสิทธิภาพนั้น มีปัจจัยอย่างอื่นที่ทำให้เด็กไม่สนใจการเรียนการสอน มิใช่เป็นความผิดของนักเรียนอย่างเดียวกัน ดังนั้นในแผนพัฒนาฉบับนี้จึงเน้นปฏิรูปครูอย่างจริงจัง

ข้อความที่ว่า “...การศึกษาเป็นสมบัติที่สำคัญของมนุษยชาติ โดยเฉพาะสำหรับการอาชีพและการสร้างนวัตกรรม แต่การศึกษาถ้ากล่าวเป็นสมบัติที่ว่าไปของธรรมชาติสังคมในด้านต่าง ๆ” ถ้าเราจะมองให้ลึกซึ้งไปอีก เช่น ในด้านเศรษฐศาสตร์ นับตั้งแต่กลางศตวรรษนี้เป็นต้นมาเราต่างก็ได้เห็นสภาพความจริงว่า วัตถุดิน ทุน และการจัดองค์การแรงงานไม่ใช่องค์ประกอบอย่างเดียวที่จะทำให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจต้องคำนึงถึงคุณภาพของการดำเนินงานด้วย การเรียนรู้ การเรียนการสอน การให้การฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง นับว่าเป็นปัจจัยหลักประการหนึ่งที่เดียว

ข้อถามที่ว่า ทำไมครูจึงแบบภาระหน้าที่อันหนักอึ้งอยู่แต่คนเดียว ฝ่ายอื่น ๆ ไม่มีภาระหน้าที่อันใดหรือ ทุกสิ่งทุกอย่างจะต้องเป็นภาระของครูอยู่ฝ่ายเดียว นักเรียนสอบตกก็โทยครู นักเรียนมีความประพฤติเกร็งโทย โรงเรียนว่าไม่คุ้มแล้อย่างทั่วถึง ปัญหาเหล่านี้พอกพูนสะสมอยู่เป็นเวลานาน ถึงเวลาแล้วที่ทุกฝ่ายควรจะหันหน้าเข้ามาช่วยกันแบ่งภาระในสิ่งเหล่านี้ ดังที่ ศ.นพ. ประเวศ วงศ์สี เรียกการปฏิรูปการศึกษาว่าเป็น “การยกเครื่องทางปัญญา” โดยเสนอหลักการสำคัญไว้ 3 ประการคือ

1. ต้องเป็นการศึกษาเพื่อคนทั้งหมด (Education for All)
2. สังคมทั้งมวลเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All for Education) และ
3. เป็นการศึกษาที่แก้ปัญหาทั้งมวล (Education for All Problems)

ส่วนข้อเสนอปฏิรูปการศึกษาไทยของคณะศึกษา “การศึกษาไทยในยุคโลกกว้าง” ซึ่งมี ศ. ดร. สิปันน์ เกตุทัต เป็นประธานเสนอว่า “หัวใจของการปฏิรูปการศึกษาไทยก็อยู่ที่การปฏิรูปความคิดที่เน้นว่าการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาของคนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต” และประเด็นหลักที่จะต้องปฏิรูปคือ

1. ระบบและกระบวนการเรียนรู้
2. ระบบการจัดการ

การกำหนดให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาประเทศเป็นอุดมการณ์อันสูงส่ง ประเด็นสำคัญอย่างไรจึงจะแปลงอุดมการณ์ให้เป็นการปฏิบัติในรูปของภาคสนามอย่างเป็นรูปธรรมได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายในระบบราชการเองซึ่งจะต้องมีบทบาทหลักในการนำแผนพัฒนาประเทศไปสู่การปฏิบัติ ในส่วนที่ 8 “การบริหารจัดการเพื่อการเปลี่ยนแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 8” ยืนยันว่า สามทศ

วรรณที่ผ่านมาถึงแม้ว่าสังคมไทยจะประสบความลำเร็จทางด้านเศรษฐกิจ แต่ซึ่งว่างระหว่างรายได้และโอกาสตลอดจนคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่กลับเสื่อมลง “กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้สูงสุดร้อยละ 20 และมีสัดส่วนรายได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 54 ในปี 2531 เป็นร้อยละ 59 ในปี 2535 ในขณะที่กลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุดร้อยละ 20 มีรายได้ลดลงจากร้อยละ 4.6 ในปี 2531 เหลือเพียงร้อยละ 3.9 ในปี 2535”

คนไทยปัจจุบันขาดระเบียบวินัย ศีลธรรม จรรยา วัตถุนิยม เอารัคเตาเปรี้ยบ ส่งผลให้วิถีชีวิตและค่านิยมดั้งเดิมที่ดึงงานเริ่มงานหายไปพร้อม ๆ กับการล่มสลายของสถาบันครอบครัว ชุมชน และวัฒนธรรมท้องถิ่น

ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายไปเกือบหมดสิ้น สิ่งเหล่านี้ไม่ได้ถูกสร้างให้อยู่ในจิตสำนึกของเด็กไทย เยาวชนไทย จนถึงประชาชนทุกอาชุ ทุกระดับชั้น ให้มีจิตสำนึกร่วมกันที่จะสร้างธุรกิจทางทรัพยากรของชาติให้สูญหายไป

ขณะที่ทรัพยากรทางธรรมชาติเสื่อมลง ทรัพยากรมนุษย์กำลังใกล้จะสูญพันธ์ไปด้วย การปล่อยประณะเลข มองข้ามการพัฒนาคุณค่าของความเป็นคน ละเลยภูมิปัญญาและวิถีชีวิต ความเป็นอยู่บนพื้นฐานของความเป็นไทย ในการกำหนดให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาแล้วยังต้องพัฒนาศักยภาพ ปลูกเร้าให้ความท้าทายให้มีชีวิตริเวร สร้างพลัง สร้างความสามารถ มีความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพและสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคหนึ่ง

ในการกำหนดให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนานี้ นอกจากจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของคนแล้ว ยังจำเป็นต้องคำนึงถึงระบบกลไก และสภาพแวดล้อมของสังคม ให้ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคน โดยการสร้างให้คนมีโอกาสเข้าถึงศักยภาพของตนเองและเป็นทั้งส่วนเสริมให้การพัฒนาศักยภาพของตนดำเนินอยู่ตลอดไป อีกด้วย (การปฏิรูปการศึกษาครู: 2539)

การศึกษาคือเครื่องมือพัฒนาคน เมื่อ “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ก็จะต้องหาคำตอบให้ได้ว่าคนจะต้องมีบทบาทอะไรหน้าที่ ความรับผิดชอบอะไรบ้าง ต้องมีคุณสมบัติ คุณลักษณะ ทักษะความรู้ ความสามารถ และเจตคติอย่างไร คนควรจะได้รับการพัฒนาในด้านใดบ้าง และโดยวิธีการใด

จากแผนพัฒนาฯ ซึ่งคูenneนจะเน้นอยู่ในวัตถุประสงค์อย่างเดียว คงจะเป็นคำตอบได้ถูกต้องและคงจะมีวิธีปฏิบัติอันแน่นอน เพื่อสนองกับแผนที่วางไว้อย่างจริงจังให้เห็นผลลัพธ์แม้ว่าการพัฒนาจะต้องอาศัยระยะเวลาอยู่บ้างก็คงจะไม่มีคำว่า “สาย” ถ้ารัฐบาลจะเอาใจใส่ ผลักดัน หัวข้อการอันแน่นอน และความจริงจังและจริงใจ ดังนั้นการศึกษาจึงแยกไม่ออกรากการพัฒนา ดังที่พระราชบัญญัติ (ปยุตโต) กล่าวมายังว่า “การศึกษาไม่ใช่เป็นเครื่องมือพัฒนาเท่านั้น แต่มันเป็นตัวการพัฒนาเลยทีเดียว”

สังคมโลกในยุคโลกาภิวัตน์มีบทบาทเข้าสู่ประเทศทุกประเทศ ประเทศไทยที่ปัจจุบันไม่ยอมเปิดรับกระแสการเปลี่ยนแปลงในสิ่งเหล่านี้ ช่องว่างแห่งการพัฒนา ช่องว่างแห่งการเจริญในด้านต่าง ๆ ก็คงจะไก่กันสุดเอื่อม แต่เราจะทำอย่างไรดีจะทำให้ช่องว่างนี้แคบลงไป ตัวเชื่อมก็คือ “การศึกษา” และผู้ที่จะให้การศึกษาแก่คนก็คือ “ครู” ดังนั้น “ครู” จึงเป็นผู้ที่ถ่ายทอดวิทยาการต่าง ๆ ทั้งหลาย ครูจึงต้องมีวิทยาฐานะที่จะถ่ายทอดศิลปวิทยาการให้แก่ศิษย์เพื่อสร้าง เพื่อให้เขาได้รับการเรียนรู้ ฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ให้เขาเป็นคนโดยสมบูรณ์มีธรรมาภิบาลในตัวเอง หัดให้รู้จักคิด สร้างสรรค์ วิเคราะห์สิ่งใดสิ่งใดถูก กลั่นกรองเอาแต่สิ่งที่ดีเข้าสู่ชีวิต มีความรักต่อตนเองและเพื่อนมนุษย์ เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงในยุคทศวรรษที่ 21 เป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ทำให้เกิดภาวะใหม่แห่งการพัฒนา ประดิษฐ์ลูกไก่ที่เตินโตในไก่หรือเด็กที่อยู่ในนัดลูกของแม่เมื่อโตเต็มไก่หรือเติมมดลูกของแม่แล้ว ก็ถึงเวลาที่จะต้องกระทำการเปลี่ยนไก่ หรืออกมาหากัดลูกสองสามไปสู่สภาวะใหม่แห่งการเจริญเติบโตต่อไป

เพื่อรับรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในกระแสโลกขณะนี้ ทำอย่างไรจึงจะจัดระบบการศึกษาให้เติบโตไปด้วยคุณภาพและศักยภาพ ถ้าไม่รับปรับปรุงอย่างรีบด่วน ในระยะนี้แล้วประเทศเราจะตามประเทศอื่น ๆ ไม่ทัน การปฏิรูปการศึกษาไทยจึงเริ่มก่อตัวและขยายวงกว้าง แผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2535 ออกมาชี้ว่าต้องเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาทั้งในแง่ของหลักการ ความน่าสนใจ แนวโน้มทาง และแนวทางในการจัดการศึกษา

สำหรับกระทรวงศึกษาธิการก็มีแนวทางในการปฏิรูปการศึกษา เช่นเดียวกัน จุดมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษาไม่แตกต่างไปจากจุดมุ่งหมายของฝ่ายอื่น ๆ เท่าไนก็หากแต่จะเน้นลงไปที่ระบบการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการเอง และตั้งเป้าหมาย

เป็นเลิศทางการศึกษาของตนเอง ไว้ในปี พ.ศ. 2550 โดยวางแผนการปฏิรูปครอบคลุมเรื่อง สำคัญ 4 เรื่อง อันได้แก่ 1) การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา 2) การปฏิรูปครุและบุคลากรทางการศึกษา 3) การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน และ 4) การปฏิรูประบบบริหารการศึกษา

ครุกับการพัฒนาคน

คนไทยและสังคมไทยในอนาคตจะต้องสามารถ “มุ่งก้าวมั่นรู้ทันโลก” และก้าวไปสู่ “สังคมแห่งปัญญาและการเรียนรู้” อันเป็นสังคมที่จะต้องมีคุณลักษณะ “มองกว้าง คิดไกล ฝรั่ง” ต้องมีการศึกษาแบบใหม่ จึงจะสามารถเสริมสร้างคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ดังกล่าวได้ ทั้งนี้ก็ “เพื่อให้ประเทศไทยมีศักยภาพในการแข่งขันและยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคงและมีศักดิ์ศรีในสังคมโลกบนฐานแห่งความเป็นไทย” สมดังเจตนาرمณ์ของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 สังคมไทยแบบใหม่ การพัฒนาแนวใหม่ การศึกษาแบบใหม่ และคนไทยแบบใหม่ กจะเกิดขึ้นได้ไม่ง่ายนัก จะต้องมีการปฏิรูปความคิดกับในเมืองต้นเสียก่อนว่า ข้อจำกัดและปัญหาต่าง ๆ ที่捺งอยู่ ทั้งในระบบการศึกษา และสังคมไทยในขณะนี้คือสิ่งท้าทายความรู้ความสามารถของทุกฝ่าย และเป็นหน้าที่ที่ทุกฝ่ายจะต้องหาทางเอาชนะให้ได้ ควบคู่ไปกับการเริ่มตั้งต้นเดินทางกันใหม่บนเส้นทางแห่งการกิจจันยิ่ง ให้ญี่ปุ่นนำของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ก็ได้เตือนใจเราทั้งหลายว่า “ความพึงพอใจแต่ความสำเร็จในการจัดการศึกษาที่ผ่านมา หรือการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เผชิญอยู่ ไม่เป็นการเพียงพออย่างแน่นอน แต่จะต้องอาศัยการมีวิสัยทัศน์ของคนไทย และสังคมไทยจากฐานของการศึกษาวิเคราะห์กระแสโลกภัยตันน์และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์กับการศึกษา ทั้งในแข่งขันตัวเหตุ และผลกระทบที่จะได้รับควบคู่ไปกับการพิจารณาแก้ไขปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องต่าง ๆ เหล่านั้น”

2. ครู : ความสำคัญอีกสู่ปัจจุบัน

“...หน้าที่ครูมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นหน้าที่ปลูกฝังความรู้ความคิด และจิตใจเยาวชน ผู้เป็นครูจึงจัดได้ว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญมากในการสร้างสรรค์บ้านดalonากตของชาติน้าเมือง...”

พระราชดำรัสของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรง
22 กรกฎาคม 2513

ในประเทศไทยวันออก สถานภาพของครูนั้นสูงส่ง ครูคือผู้ที่พร้อมด้วยความรู้ ความสามารถและความดี เป็นผู้ชี้นำทาง ความคิดและเป็นผู้นำในชุมชน มีอ้อยคำสำนวน ที่เปรียบครูเหมือนดวงเทียนหรือคนเพลิงที่ส่องสว่าง ดังนั้น ในอดีตผู้ที่สามารถทำหน้าที่ “ครู” ได้จะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกหัดอบรมทั้งในศิลปะและศาสตร์นั้นมาอย่างเชี่ยวชาญ ต่อมาเมื่อแนวคิดทางตะวันตกเกี่ยวกับการฝึกหัดครูเข้ามามีอิทธิพล ทำให้ระบบการฝึกหัด ครูกลายเป็นระบบการผลิต ซึ่งต้องมีตัวป้อนกระบวนการและผลผลิต คิดถึงการลงทุน ภาระการมีงานทำ และความสูญเปล่า กิจกรรมการสอน นักศึกษาครูไม่แตกต่างไปจาก วิชาชีพอื่น ๆ (สุมน ออมริวัฒน์, 2533) จึงส่งผลให้เกิดเป็น “อาชีพครู” ขึ้น ซึ่งเนื้องบน คุณค่าของ “การเป็นครู” ก่อให้เกิดเป็น “วิกฤตศรัทธาวิชาชีพครู” ในปัจจุบัน แต่อย่างไร ก็ตาม สังคมไทยยังคงให้ความสำคัญและฝ่ากความหวังไว้กับ “ครู” ในฐานะผู้มีบทบาท ที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต “คน”

2.1 ครูของแผ่นดิน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงทราบนักถึงความ สำคัญของความเป็นครู ซึ่งนอกจากจะเป็นวิชาชีพโดยตรงแล้ว บุคคลทั้งหลายก็มีโอกาส ทำหน้าที่ครูในช่วงต่าง ๆ ของชีวิตด้วย เช่น ในฐานะพ่อแม่ ผู้ใหญ่หรือผู้บังคับบัญชา เป็นต้น พระองค์ทรงเห็นคุณค่าของ “ครู” ได้ทรงปฏิบัติงานของครูในความหมายข้างต้น ในฐานะที่ทรงเป็นพระมหาจัตุริย์ของปวงชนชาวไทย ความเป็นครูของพระบาทสมเด็จ พระเจ้าอยู่หัวจะเห็นประจักษ์ชัดในงานพัฒนาต่าง ๆ ที่พระองค์ทรงใช้ทักษะของความ เป็นครู โดยคำนึงถึงความเข้าใจของผู้ฟัง และทราบนักถึงการใช้อุปกรณ์การสอน เพื่อให้

เกิดผลในการเรียนรู้ได้มากขึ้น เช่นครูที่คิดพึงกระทำในการช่วยเหลือปวงพสกนิกรในแต่ละวันทุกหน่วยแหล่งให้ได้เรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาของตนและให้สามารถพึ่งตนเองได้

ดังนั้น เพื่อเป็นการยืนยันให้เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของครูที่มีต่อสังคม และชาติน้ำบ้านเมือง จึงขออัญเชิญพระราชดำรัสและบรรณราโชวาทที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชนานในวโรกาสสำคัญ และในพระราชพิธีต่าง ๆ ความว่า

“...ผู้ที่เป็นครูและผู้บริหารการศึกษาทุกฝ่ายทุกคน จะต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าสถานศึกษาได้เลื่อมลงไป ท่านจะต้องทำใจให้เข้มแข็ง ต้องมั่นคงในอุดมคติ... ปฏิบัติงาน ปฏิบัติตามให้ดีที่สุด ให้เป็นครูที่แท้และที่สามารถ พัฒนาสังคมค่าในตัวท่าน เพื่อเชิดชูจารโรงสอนสนับสนุนภารกิจของท่าน... งานของครูนั้นเป็นงานที่ยากและต้องใช้ความอดทน เสียสละมาก อิ่งในสมัยปัจจุบันนี้ยิ่งยากขึ้นทุกที... สมัยนี้เทคโนโลยีสูง ทำให้สามารถที่จะทำการเรียนเร็ว ภารกิจการสอน ภารกิจการสังสอนแพร่ออกไปได้มากกว่า แต่ไม่มีอะไรแทนการอบรม ไม่มีอะไรแทนการบ่มนิสัย คือ การสอนนี้เปลี่ยนจากการอบรมและบ่มนิสัย แต่ถ้าไม่มีผู้ที่อบรม ไม่มีผู้บ่มนิสัย หรือผู้ที่อบรมหรือผู้ที่บ่มนิสัยเป็นคนที่มีคุณภาพค่า ผู้ที่ได้รับการอบรมบ่มนิสัยย่อมคุณภาพดีเหมือนกัน อาจจะยิ่งร้ายกว่ากัน แม้จะมีเทคโนโลยีชั้นสูง มีดาวเทียม เครื่องคอมพิวเตอร์ แต่เครื่องเหล่านี้เป็นสิ่งไม่มีชีวิต ไม่มีจิตใจ อาจจะทำให้คนมีจิตใจอ่อนเปลี่ยนไปเป็นคนละคนก็ได้...”

(24 กรกฎาคม 2513)

“...สำหรับครูนั้น ก็จะต้องทำตัวให้เป็นที่รัก เป็นที่เคารพ เป็นที่เชื่อใจของนักเรียนทุกคนกัน ข้อแรกต้องฝึกฝนตนเองให้ adept ฉลาดและแม่นยำชำนาญทั้งในวิชาความรู้และวิธีสอน เพื่อสามารถสอน วิชาทั้งปวงได้โดยถูกต้อง กระจางชัดและครบถ้วนสมบูรณ์ อีกข้อหนึ่ง ต้องการทำตัวให้ดี คือ ต้องมีและต้องแสดงความเมตตากรุณา ความซื่อสัตย์สุจริต ความสุภาพ ความเข้มแข็งและอดทนให้ปราศจากขัดเจนเคยชินเป็นประคติวิสัย เด็ก ๆ จะได้เห็นได้เข้าใจในคุณค่าของความรู้ใน

**ความดี และในตัวครูของอย่างขานซึ่งและยิ่งเดือดื่อเป็นแบบอย่าง การ
กิจของครู คือการให้การศึกษาเกี่ยวด้านรัฐศาสตร์ที่มุ่งหวังกันอยู่..."**

(7 มิถุนายน 2521)

**"...ความเป็นครูเป็นของมีค่า... ความเป็นครูหมายถึงการมี
ความรู้ดี ประกอบด้วยหลักวิชาที่ถูกต้องแน่นแฟ้นและแจ่มแจ้งแก่ใจ
กับปรัชญาความดี และความเมื่องอกรี ประณานาที่จะถ่ายทอดเพื่อเผยแพร่
ให้ผู้อื่น ได้รับความรู้ความเข้าใจที่ดีด้วย..."**

(25 ตุลาคม 2522)

จากพระราชดำรัสและบรรยายราโชวาทที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานนี้นับ
พระองค์ทรงให้ความสนใจในวิชาชีพ “ครู” เป็นอันมาก ทรงทราบว่าครูเป็นกำลัง
สำคัญในการพัฒนาคนของประเทศ ทรงย้ำให้ผู้ที่เป็นครูได้ทราบก็ถึงหน้าที่และจุดมุ่งหมาย
คุณสมบัติของครูที่ดี คุณลักษณะของครูที่แท้จริง ตลอดจนวิธีสอนและวิธีเรียนที่ได้ผล
พระบรมราโชวาทนี้นอกจากจะมีลิตาไนเชิงกล่าวสอนแล้ว ยังให้แจ้งคิดที่เป็นสังχารณ์ นับ
ว่ามีค่าสูงยิ่งเปรียบได้ดังดวงประทีปส่องทางให้ผู้ที่เป็น “ครูทุกคน” ได้ใช้จารณญาณ
ไตรตรองเพื่อนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่วงการศึกษาและวิชาชีพครู

จากที่กล่าวมาทั้งหมดความเป็นครูของแผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงแสดงให้เห็นถึงความเป็นครูที่มีลักษณะพิเศษ เพราะทรงมีแนวพระราชดำริด้านการ
ศึกษาและการเรียนรู้ที่ดีเด่น ทำให้การปฏิบัติพระราชกรณียกิจของพระองค์สามารถ
ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพรอบด้าน ทั้งนี้เพราะความสนใจในความรู้ที่หลากหลาย
ประกอบกับการที่ทรงเป็นนักปฏิบัติที่มีการติดตามและประเมินผลอยู่ตลอดเวลา
เพื่ออำนวยประโยชน์แก่กุลแก่ประชาชนชาวไทยอย่างประมาณไม่ได้ โดยเฉพาะในด้าน
ของความเป็นครูต่อปวงชน ทรงช่วยเหลือสนับสนุนงานการศึกษาเพื่อเพิ่มพูนคุณภาพ
ของประชากรทรงมีพระราชดำริและพระบรมราโชบายอันแนบ密切ในการให้การศึกษา
ทรงพระเมตตาอุตสาหะพระราชทานคำสั่งสอนอบรม ตลอดจนทรงปฏิบัติพระองค์มั่นคง
อยู่ในคุณธรรมเป็นแบบอย่างอันดีงาม และพระองค์ที่ยังทรงถือเป็นกราภาระหน้าที่ที่จะซึ่ง

นำให้คนไทยทุกผู้ทุกนาม ได้เลือกวิถีทางและปฏิบัติตนเพื่อความเจริญของตนอง และเพื่อความเจริญมั่นคงของประเทศชาติ พระองค์ได้ทรงแสดงให้ประจักษ์ถึงพระอัจฉริยภาพ พระปริชาณณอันสูงคับกับภาพ ทรงเป็นแบบอย่างของครูที่แท้จริงด้วยจิตวิญญาณ และทรงเป็น “ครูของแผ่นดิน” ที่พสกนิกรชาวไทย โดยเฉพาะผู้ที่เป็นครู จะน้อมรับแนวพระราชดำริและพระจริยวัตรดังกล่าวเป็นแบบอย่างลึกลับไป

2.2 ความเป็นมาของครูในอดีต

เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของครูในอดีต จะได้กล่าวถึงความเป็นมาของครูในอดีต โดยสังเขปดังนี้ (ยนต์ ชุมจิต, 2531)

1. บิดามารดา กือ ครูอันดับแรก ไม่ว่าจะเป็นอดีต ปัจจุบันหรืออนาคต คงไม่มีใครปฏิเสธได้ว่า การหน้าที่ของบิดามารดาในอดีต นอกจากจะเลี้ยงดูให้ลูกเติบโตอย่างสมบูรณ์แข็งแรงแล้ว ยังจะต้องดูแลอบรมสั่งสอนในเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ เช่น การรักษาสุขภาพ การกระทำตนให้เป็นสามาชิกที่ดีของสังคม การรู้จักปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับชนบทรวมถึงประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม เป็นต้น สิ่งที่บิดามารดาจะละเอียดสุด กือ การถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ลูก ๆ ซึ่งการอบรมสั่งสอนจากครูคนแรกกือบิดามารดา เราเรียกว่า เป็นการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) กล่าวกือ บิดามารดา มีความรู้มาจากบรรพบุรุษอย่างไรก็ถ่ายทอดความรู้ให้ทายาทคนไปอย่างนั้น นอกจากนั้นในกรณีที่กรอบครัวไว บิดามารดาเป็นผู้ที่สามารถอ่านออกเขียนได้ลูก ๆ ก็จะได้รับการแนะนำสั่งสอนให้อ่านเขียนหนังสือเป็นในเมืองต้นอีกด้วย

2. พระภิกษุสงฆ์ กือ ครูอันดับสอง จากสภาพของสังคมไทยในอดีต การศึกษา ยังไม่แพร่หลาย ประชาชนส่วนใหญ่มักไม่ค่อยมีความรู้ในเรื่องการอ่านเขียนหนังสือ จะมีบ้างก็เป็นส่วนน้อย สังคมไทยยังโชคดีที่นับถือพระพุทธศาสนา มีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนต่าง ๆ ประชาชนต่างก็ได้อาสาช่วยปืนที่พึงทางใจ ตลอดจนໄได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนหนังสือจากวัด ครูประจำวัดที่นับว่าสำคัญกือเจ้าอาวาส รองลงไปกือพระภิกษุที่ได้บวชเรียนมาหลายพรรษา ปัจจุบันถึงแม้จะมีสถาบันการศึกษามากมายทั่วราชอาณาจักร แต่ในชนบทบางแห่งที่โรงเรียนกับวัดอยู่ใกล้กัน ก็ยังเก็บกูลซึ่งกันและกัน

3. พระมหาภัตtriย์และอาลักษณ์กือครุอันดับสาม การที่พระมหาภัตtriย์ทรงกระทำหน้าที่เป็นครูและส่งเสริมการศึกษาแล้วเรียนได้มีมานานตั้งแต่ในอดีต กล่าวคือ เมื่อทรงว่าจากพระราชกรณียกิจ ก็จะทรงอบรมสั่งสอนข้าราชบริพารด้วยพระองค์เอง หรือไม่ก็ทรงมอบภาระหน้าที่ให้ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่มีความรู้ความสามารถในการสอนในทางหนังสือสอนแทน ผู้ทำหน้าที่สอนหนังสือในวังสมัยนั้น เรียกว่า อาลักษณ์ ต่อมาริบมีแนวทางเป็นรูปเป็นร่างในสมัยรัชกาลที่ 4 ได้พิจารณาสั่งเสริมโดยจ้างครูจากต่างประเทศมาสอนภาษาอังกฤษให้แก่เจ้านายฝ่ายในด้วย ครั้นในสมัยรัชกาลที่ 5 การศึกษาเริ่มเจริญและมีผู้สนใจในการศึกษาแล้วเรียนมากขึ้น จึงทรงโปรดจัดตั้ง โรงสอน หรือ โรงศูล ขึ้นภายในพระบรมมหาราชวัง ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่มีการสอนหนังสือไทยที่ไม่ได้สอนที่วัด ที่บ้าน หรือที่ราชสำนัก ใน พ.ศ. 2414 จึงโปรดให้ตั้งโรงเรียนหลวงขึ้น ณ ที่เดิมเป็นโรงเรียนสอนหนังสือไทยแห่งแรกในประเทศไทย

กำหนดของครูอย่างเป็นทางการจึงได้เริ่มขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2414 นั้นเอง ทั้งนี้พระมีการคัดเลือกสรรหาครู มีการประภาคแต่งตั้ง มีระเบียบข้อบังคับไว้เป็นแนวทางให้ปฏิบัติ และยังมีเงินเดือนเป็นค่าตอบแทนอีกด้วย ต่อจากนั้นมาปริมาณครูได้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพราะพระบาทสมเด็จพระปูจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ขยายการศึกษาอย่างกว้างขวาง จนกระทั้ง พ.ศ. 2435 จึงได้จัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ขึ้นเป็นครั้งแรก

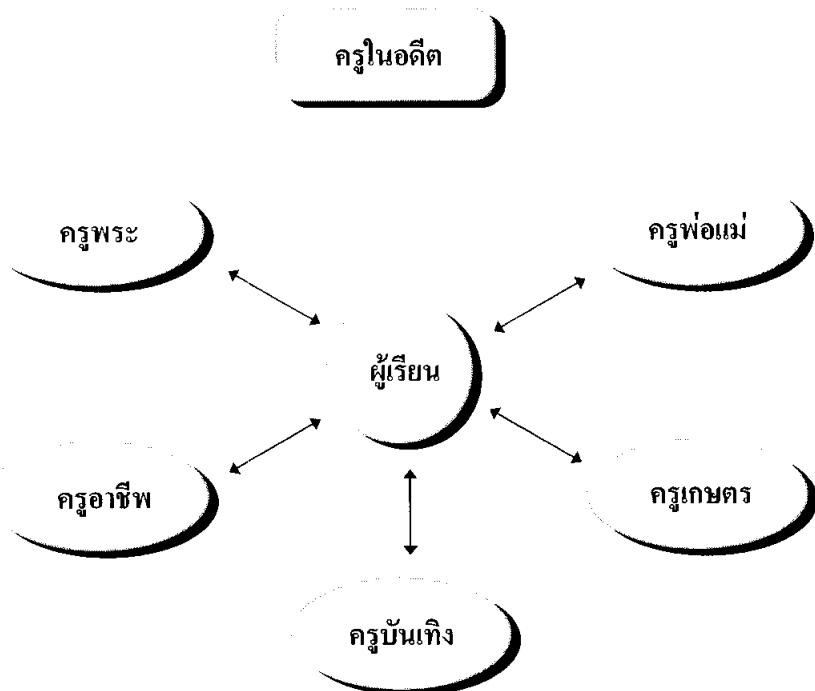
ดังนั้น คำว่า “ครู” ในความรู้สึกของคนไทยในอดีตนั้น มีความหมายและมีคุณค่ายิ่ง ความหมายของคำว่าครูนั้นกินความและกินใจลึกซึ้ง เพราะครูมิใช่เป็นเพียงผู้สอน หรือผู้บุนถก แต่เป็นอาชีพที่ต้องทำงานอย่างหนัก ต้องเสียสละ ทุ่มเททั้งเวลา กำลังกาย กำลังใจ และกำลังสติปัญญา เพราะในการคัดเลือกคนเข้ามาเป็นครูในอดีต นอกจากจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการเรียนเป็นอย่างดีแล้ว ต้องเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพและอุปนิสัยเหมาะสมกับความเป็นครูอีกด้วย ดังนั้นมือเรียนสำเร็จออกไปแล้วจึงเป็นครูที่มีบุคลิกดี มีความประพฤติเหมาะสมที่จะเป็นครู ครูในอดีตจึงเป็นที่ยอมรับนับถือจากผู้ปกครองและสังคมเป็นอย่างยิ่ง ดังที่ จันทร์ ชุมเมืองปักษ์ (2529) ได้กล่าวว่า ไม่มีสังคมในวงอาชีพใดจะสูงส่งเท่าสังคมของวงอาชีพครู เพราะครูในสมัยนั้นเป็นหล่ายอย่างเหลือเกิน เช่น

1. เป็นครูสอนหนังสือให้แก่คิมย์
2. เป็นผู้อบรมบ่มนิสัยให้แก่คิมย์

3. เป็นตัวอย่างของคนท้าไปในด้านจริยธรรมและคุณธรรม
4. ทำให้เกิดศรัทธา (ผู้ปกครองยินยอม ขอไว้แต่ตากันทู)
5. เป็นเสมือนพ่อแม่คนที่สองของศิษย์

ดังนั้นในอดีตคนไทยให้ความเคารพผู้เป็นครูเหมือนกับที่ให้ความเคารพนั้นถือ “พระ” จึงได้มีคำกล่าวยกย่องเชิดชูผู้เป็นครูว่า “ปูชนียบุคคล” และความเชื่อเช่นนี้ สังคมไทยก็ยังคงใจอยู่จนกระทั่งปัจจุบัน เนื่องจากสังคมตะวันออกอิทธิพลชาติที่มีวัฒนธรรมในการยกย่องและเชิดชูครูอย่างมาก โดยสรุปภาพครูในอดีตได้ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 ครูในอดีตของสังคมไทย

2.3 ความเปลี่ยนแปลงสู่ “อาชีพครู”

เมื่อได้มีการพัฒนาการศึกษาให้เป็นระบบมากขึ้น ครูจำเป็นจะต้องทำการสอนตลอดเวลา ทำให้เกิดระบบการทำงานของครูโดยได้รับเงินเดือนขึ้นมา งานที่เราเรียกว่า “อาชีพครู” จึงได้เกิดขึ้นในยุคแรก ๆ ของการมีอาชีพครูนั้น นับว่าโชคดีเป็นอย่างยิ่งที่ หลายสังคมรวมทั้งสังคมไทย สามารถคัดเลือกคนเก่งคนดีมาเป็นครู การฝึกครูในยุคแรก

ของประเทศไทยประสบผลสำเร็จอย่างสูงพระราชนิคุณเก่ง คนมีความรู้เข้าสู่อาชีพครู ภายใต้ระบบการฝึกหัดครูที่เข้มแข็ง นักเรียนครูเกือบทุกคนนอกจากมีความรู้ในเนื้อหาวิชาแล้ว ยังมีความรู้ในเรื่องกระบวนการเรียนการสอนและที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือ จะต้องมีความประพฤติดี

การฝึกหัดครูในช่วงนี้จึงค่อนข้างเข้มงวดในฐานะที่เป็นครูอาชีพ แต่ในระยะต่อมาความต้องการครูเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก การผลิตครูที่ทำอยู่ในระบบเดิมที่ค่อนข้างเข้มงวดพิถีพิถันและเน้นเรื่องคุณภาพจึงไม่สามารถที่จะตอบสนองความต้องการอย่างรวดเร็วได้ ดังนั้นการผลิตครูในลักษณะที่เราเรียกว่า การผลิตครูจำนวนมาก (Mass Production) จึงเกิดขึ้น และเมื่อเน้นปริมาณการผลิตครูเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะภาคสมทบหรือภาคที่ แต่ในทางตรงกันข้าม ประชากรนักเรียนได้ลดลง อัตราที่จะบรรจุครูใหม่ก็ลดลงตามไปด้วย ทำให้ครูที่ผลิตออกมานานาหางานทำไม่ได้ มีครูว่างงานจำนวนมาก ทำให้ครูไทยในยุคปัจจุบันเป็นยุคที่กล่าวได้ว่าตกต่ำค่อนข้างมาก ปัญหาความตကต่ำของอาชีพครูนั้นไม่ได้เป็นปัญหาเฉพาะประเทศไทย แต่เป็นปัญหาของเกือบทุกประเทศทั่วโลก ซึ่งวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้อาชีพครูตกต่ำได้ดังนี้ (รุ่ง แก้วแดง, 2540)

1. การลดความนิยมในอาชีพครู

ดังกล่าวแล้วว่าในช่วงหนึ่งของการผลิตครูออกมาจำนวนมากเกินกว่าที่จะรับเป็นครูได้ จึงทำให้ครูว่างงานเป็นจำนวนมาก เมื่อเป็นเช่นนี้คนที่มาเรียนครูก็ไม่แน่ใจว่า จะมีโอกาสได้ทำงาน หรือแม้จะเลือกเรียนครูก็ไม่ได้เลือกด้วยความตั้งใจจะเป็นครู และนักจะเลือกเป็นอันดับสุดท้าย จนกล่าวได้ว่าคนที่เรียนครูก็คือคนที่เรียนอะไรไม่ได้แล้วจึงมาเป็นครู

2. การพัฒนาตนของครู

เนื่องจากเนื้อหาวิชาในหลักสูตรได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ครูส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้รับการอบรมหลังจากนการศึกษาจากสถาบันฝึกหัดครู เกือบจะเป็นคนกลุ่มเดียวที่มีการฝึกอบรมค่อนข้างน้อย และตัวครูเองก็ไม่ได้พยายามศึกษาไป远ๆ สอนแบบที่เรียกว่าไม่ได้เป็นผู้มีความรู้จริง จึงทำให้ไม่ทันความก้าวหน้าทางวิทยาการ

3. พัฒนาการของวิชาการศึกษา

ในขณะที่วิชาครุถึงแม้ว่าจะมีการพยายามพัฒนาขึ้นมาก แต่สิ่งหนึ่งที่เราพบคือนักเรียนจำนวนมากและจะต้องขอรับกันก็คือว่า การพัฒนาของศาสตร์วิชาการศึกษานั้นในประเทศไทยมีการพัฒนาค่อนข้างน้อย การเรียนการสอนเป็นไปในลักษณะแบบเดิม ไม่มีการก้าวหน้าใหม่ ๆ ไม่เพิ่มอนุกรรมการแพทย์ การสารสนเทศ หรือวิศวกรรม ที่มีการวิจัยและพัฒนาอยู่ตลอดเวลาจนเป็นอาชีพที่ได้รับความนิยมและมีรายได้ดี

4. ผู้บริหาร

ผู้บริหารได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา และหัวหน้าหมวดวิชา เป็นบุคคลสำคัญต่อวิชาชีพ นี่คือจากในปัจจุบันโอกาสและความก้าวหน้าของผู้ที่เป็นครูมีน้อยกว่าคนที่เป็นผู้บริหาร ระบบบริหารทางการศึกษาของไทยทำให้เราสูญเสียครูจำนวนมากที่ดีและสอนเก่ง แต่เปลี่ยนบทบาทหน้าที่ไปเป็นผู้บริหารระดับกลาง

นอกจากนี้ ภาครัฐมีระบบการบริหารที่รวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางและมีขั้นตอนการบังคับบัญชา严 ที่ทำให้ครูกลายเป็นคนขึ้นล่างสุดของระบบราชการที่ยังใหญ่ได้รับความสำคัญและการยกย่องให้เกียรติค่อนข้างน้อย รวมทั้งผู้บริหารการศึกษาเองส่วนใหญ่ก็สนใจแต่เรื่องทำให้มีอำนาจมากกว่า เช่น เรื่องการเงิน เรื่องการซื้อขาย เรื่องวินัยเป็นต้น ไม่ได้ให้ความสนใจกับการเรียนการสอนหรืองานด้านวิชาการ โดยมักจะมองเห็นงานของครูเป็นอันดับสุดท้ายในระบบการศึกษาเสมอ

5. ค่าตอบแทน

ครูเป็นกลุ่มนักศึกษาที่มีรายได้ค่อนข้างต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อนร่วมรุ่นที่การศึกษาใกล้เคียงกันที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ การมีรายได้ต่ำทำให้อาชีพครูด้อยกว่าอาชีพอื่น เมื่ออาชีพครูมีรายได้ต่ำ จึงทำให้คนที่จะมาเป็นครูยิ่งมองไม่เห็นอนาคตของตนเองไม่มีศักดิ์ศรี และไม่สามารถมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีในสังคมที่นับวันจะยิ่งเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น และยิ่งดันรุนแรงไร้กีดขวางที่สิ่งพื้นตัว จนกลายเป็นปัญหาระดับชาติ

6. เสริมภาพทางวิชาการ

ดังได้กล่าวแล้วว่า ในอดีตครูเป็นคนที่ได้รับการยกย่องและให้เกียรติในฐานะที่เป็นคนระดับสมองมีความคิดiyot เยี่ยมของสังคม ดังนั้น สิ่งที่ครูสอนก็เกิดจากความคิดความอ่านของครู ครูในอดีตจึงมีอิสระและเสรีภาพในการเรียนการสอนค่อนข้างมาก

ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาหลักสูตร โดยเฉพาะตั้งแต่หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 เป็นต้นมา นักการศึกษาไทยในยุคนั้นได้มีความเชื่อ ในเรื่องของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมว่าจะเกี่ยวกับมีความคุณให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ครูจะต้องสอนตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมเหล่านี้อย่างเข้มงวดและละเอียดชัดเจน จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมเหล่านี้องที่ทำให้ครูใช้เวลาในการสอน เพื่อให้ครบตามหลักสูตรมาก จึงทำให้เวลาที่จะใช้สอนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ลดน้อยลง และเสริมภาพทางวิชาการของครูในการริเริ่มการสอนและนำเนื้อหาใหม่มาสอนกันน้อยลง ไม่ด้วย

โดยสรุป ความสำคัญของครูในอดีตนั้นมีภาระเหลือจะสอนนับต่อศิษย์ และผู้ปกครอง จนกระทั่งยกย่องให้ครูเป็นพ่อแม่ก่อนที่สองของศิษย์ ทั้งนี้ เพราะนอกจากจะมีหน้าที่อบรมสั่งสอนศิษย์ในด้านวิชาความรู้ต่าง ๆ แล้ว ครูนั้นยังต้องรับภาระหน้าที่ต่อสังคม ยกที่จะหาอาชีพได้มาเที่ยวน้ำดี

2.4 ครูปัจจุบัน

ปัจจุบันสภาพวิกฤตที่เกี่ยวกับครู กล่าวได้ว่า เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเกือบทั่วโลก และวิกฤตในทุกขั้นตอนของระบบครู นั้นตั้มม่ำต่การที่ไม่สามารถสร้างเกณฑ์ คณเก่งเข้ามาเป็นครู ดังจะเห็นได้จากเยาวชนไทยที่สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนมากเลือกเรียนวิชาชีพครูในลำดับหลัง ๆ ขณะเดียวกันผู้ที่จบวิชาชีพครูไป ส่วนหนึ่งก็ไปประกอบอาชีพอื่น อีกทั้งอัตราการลาออกจากครูที่อยู่ในระบบก็สูงขึ้นด้วย หรือในประเทศสหรัฐอเมริกาในช่วง 5 ปีแรกของการเข้าสู่อาชีพครู ปรากฏว่า มีครูลากอกไปจากระบบโรงเรียนเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีปัญหาความด้อยคุณภาพของครูและการขาดประสิทธิภาพในการทำงานของครู ความไม่ทันสมัย การขาดวิสัยทัศน์ (vision) ความไม่รอบรู้ ขาดทักษะ ประสบการณ์ ตลอดจนความประพฤติไม่ดีของครูส่วนน้อย ล้วนเป็นภาพพจน์ที่ทำให้สังคมเกิดวิกฤตครั้งใหญ่ต่อตัวครูและอาชีพครูเป็นอันมาก

ถึงแม้ว่าจะมีวิกฤตเกี่ยวกับครูมากายลายประการก็ตาม แต่บทบาทและความสำคัญของครูหากได้ลดลงตามวิกฤตที่เกิดขึ้นแต่อย่างใดไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้นำในเรื่องการพัฒนาคน โดยมีปรัชญาพื้นฐานมาจากความคิดที่ว่า คนเป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรมทุกชนิด ถ้าคนมีคุณภาพดีจะส่งผลให้ระบบอื่น ๆ ดีตามไปด้วย การสร้างคนให้ได้ตามนี้ ผู้มีบท

บทอย่างสำคัญที่สุดก็คือ ครู ครูจึงเป็นบุคคลที่ถูกให้ความสำคัญเป็นพิเศษในแผนนี้ ในฐานะเป็นผู้นำในการพัฒนาคนและสังคม ทั้งในระดับห้องเรียนอีกและระดับชาติ นอกจากนั้น ภายใต้แผนนี้ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องขยายปริมาณการรับนักเรียนจำนวนมาก เพื่อที่จะให้ระดับมาตรฐานการศึกษาของคนไทยสูงขึ้น ซึ่งในปัจจุบันกล่าวได้ว่าค่อนข้างต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ เพราะคนไทยมีระดับการศึกษาเฉลี่ยเพียง 5.3 ปี ในขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านมีระดับการศึกษาเฉลี่ยถึง 7-8 ปี หรือ 10 ปีในประเทศที่พัฒนาแล้ว การเรียนการสอนทางด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์นั้น จากผลกรประเมินของ IEA (International Association for Evaluation of Educational Achievement) ปรากฏว่า ประเทศไทยอยู่หลังประเทศกำลังพัฒนาด้วยกันหลายประเทศ และในส่วนสถาบันอุดมศึกษา จากรายงานของ Asiaweek ที่เห็นได้ชัดว่า การศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทย ประสบวิกฤตเช่นกัน ไม่สามารถขึ้นไปถึงระดับที่เรียกว่า “World Class Education” ได้

ดังนั้น ครูปัจจุบันย่อมมีบทบาทที่สำคัญยิ่งเป็นทวีคูณดังที่สูจิตร เพียรชอน (2537) ได้กล่าวถึงบทบาทครูในการพัฒนาประเทศไทยไว้ดังนี้

1. พัฒนานักเรียนให้เป็นผู้ที่มีระดับสติปัญญาสูงขึ้น มีความรอบรู้ในสรรพวิทยาการต่าง ๆ ครูควรทำตนเป็นผู้ซึ่งแนะนำมากกว่าที่จะลงมือสอนและกระทำการสอนเอง หมอดูกอกอย่าง ควรให้นักเรียนได้มีโอกาสได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จะได้เป็นผู้ที่คร่ำครับเรียน มีทักษะและมีนิสัยในการแสดงหาความรู้ด้วยตนเองอีกด้วย

2. จัดสร้างสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะเอื้ออำนวยการให้นักเรียนรู้จักคิด มีเหตุผลจะพูดจะทำหรือจะคิดอะไรมักจะใช้วิจารณญาณประกอบด้วยเสมอ ครูควรที่จะได้ปลูกฝังให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีวินัยในตนเอง มีระเบียบรู้จักบังคับใจและหักห้ามใจตนเอง เพราะความมีระเบียบวินัยนี้ไม่เพียงแต่จะเป็นประโยชน์แก่ตัวนักเรียนเองเท่านั้น แต่จะเป็นประโยชน์กับการพัฒนาประเทศไทยอย่างยั่งยืนด้วย

3. พยายามปลูกฝังลักษณะนิสัยสำคัญ ๆ ให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน เช่น ความตรงต่อเวลา ความขยันหมั่นเพียร มน้ำ อดทน การทำงานหนัก ความรักงาน ตัวครูเองควรเป็นตัวอย่างที่ดีในด้านคุณธรรมและความประพฤติเหล่านี้

4. การปลูกฝังค่านิยมและมโนทัศน์ที่ถูกต้องให้กับนักเรียน ในปัจจุบัน โดยเฉพาะคนในเมืองใหญ่มักมีค่านิยมที่ผิดไปจากที่ควรจะเป็น เช่น การนิยมวัตถุมากกว่าคุณ

ธรรมความดี การเอาตัวรอด การเห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม การนิยมของต่างประเทศมากกว่าของไทยเหล่านี้ เป็นต้น

5. การปลูกฝังความเป็นนักประชาธิปไตยให้แก่นักเรียน บทบาทของครูในด้านการปลูกฝังความเป็นนักประชาธิปไตยนี้เป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศที่ปักกรองในระบบประชาธิปไตย

6. การให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นนี้ นอกจากการสอนในชั้นเรียนตามปกติแล้ว ครูยังจะมีโอกาสในการจัดการศึกษาให้กับประชาชนในท้องถิ่นนี้ ๆ อีกด้วย การให้การศึกษานั้นอาจจะเป็นไปได้ทั้งในทางตรงและทางอ้อม ทางตรงคือ การจัดชั้นเรียนสำหรับผู้ใหญ่ในตอนเย็นหรือตอนกลางคืน ทางอ้อมคือ การให้การศึกษาโดยผ่านทางนักเรียน เมื่อนักเรียนได้เรียนบทเรียนต่าง ๆ จากทางโรงเรียนแล้ว เช่น โภชนาการ สุขศึกษา การเกษตรกรรมแผนใหม่ ซึ่งในการเรียนนั้นอาจมีการปฏิบัติทางบ้านด้วย ผู้ปกครองของเด็กก็จะเกิดการเรียนรู้ไปในขณะเดียวกันกับที่ลูกน้ำไปปฏิบัติที่บ้าน

7. การปลูกฝังทางค้านอาชีพให้นักเรียนมีทักษะและมีทัศนคติที่ดีต่อการอาชีพต่าง ๆ ได้ ในต่างประเทศได้มีความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับทางค้านวิชาชีพศึกษา (Career education) โดยการสอนแพร่ความรู้ความชำนาญทางค้านวิชาชีพเข้าไปในบทเรียนต่างๆ ตั้งแต่ในชั้นประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาและการลงมือปฏิบัติจริงด้วย

8. บทบาทในการปลูกฝังวัฒนธรรม บทบาทของครูที่สำคัญอีกบทหนึ่งก็คือ การถ่ายทอดวัฒนธรรมการพัฒนาがらสังคมให้กับเด็ก ไม่ว่าจะเป็นตัวกลางติดต่อกันหน่วยงาน ลำพังมิได้ วิถีทางในการดำเนินชีวิตของคนจะต้องดำเนินควบคู่กันไปด้วย

9. บทบาทในการพัฒนาสังคมเมื่อเข้าไปอยู่ในชุมชนใด ๆ ก็ตาม ต้องพยายามที่จะหาทางที่จะพัฒนาชุมชนนั้น ๆ ให้ดีขึ้นด้วย

10. บทบาทในการแก้ไขปัญหาในชุมชน เมื่อพบว่าชุมชนนั้น ๆ มีปัญหาแล้วก็ควรหาทางแก้ไขปรับปรุงสังคมให้ดีขึ้น ครูอาจจะทำแทนเป็นตัวกลางติดต่อกันหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้มาดำเนินการช่วยเหลือ

11. การให้ความรู้เกี่ยวกับการนำทรัพยากรธรรมชาตินำใช้ให้เป็นประโยชน์ตลอดจนการส่วนทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากประชาชนไม่รู้จักนำทรัพยากรธรรมชาตินามาปรับปรุงหรือใช้ให้เป็นประโยชน์ ครูจึงเป็นบุคคลสำคัญที่จะให้ความรู้แก่นักเรียน

ตลอดจนประชาชนเกี่ยวกับการใช้และการส่วนทรัพยากรธรรมชาติ อันเป็นสมบัติสำคัญของประเทศ

12. บทบาทของครูในการรับร่วมความมั่นคงของประเทศ ในการพัฒนาประเทศจะมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ไปในขณะเดียวกัน ในด้านการเมืองและการปกครองก็มีการพัฒนาไป เช่นเดียวกัน ครูจึงหาโอกาสที่จะได้สนทนาระและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาตนและเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศไปด้วยในขณะเดียวกัน

บทบาทของครูในการพัฒนาประเทศดังที่ได้กล่าวมาแล้วมีหลายประการด้วยกัน ครูทุกคนจึงควรตระหนักและพยายามช่วยเหลือพัฒนาประเทศเท่าที่กำลังสติปัญญา และโอกาสจะอำนวยให้ และควรเลือกอยู่เสมอว่า ในขณะที่ครูกำลังดำเนินการพัฒนาในด้านต่าง ๆ นั้น ครูควรที่จะพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นไปด้วย

ดังนั้น เราจำเป็นต้องพัฒนาการศึกษาทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพอย่างรื่นด่วน โดยมีครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ การพัฒนาการศึกษาจะขาดครูเสียไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน ยังจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ครูเป็นผู้ดำเนินการ หรือแม้แต่แนวความคิดใหม่ที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กี Heinrich Jenne ว่า ครูจะยิ่งมีบทบาทที่สำคัญมากขึ้น รูปแบบการทำงานของครูจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนไป จากหนังสือความฝันของแผ่นดิน ได้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของครูยุคใหม่ที่ต้องการก้าวเข้ามาเป็นผู้ “ขับทางแห่งความรู้” ที่ไม่มีวันล้าสมัย ทั้งนี้ ไม่ได้หมายความว่า ความสำคัญของครูจะลดน้อยลง ในทางตรงกันข้ามบทบาทและความรู้แจ้งเห็นจริงของครูจะยิ่งสำคัญขึ้นอย่างมากmany เพราะนอกจากจะต้องรู้เนื้อหาวิชาแล้ว ยังจะต้องหูตากว้างเกี่ยวกับแหล่งสรรพวิทยาการนานา เพื่อที่จะสามารถชี้ช่องทางแสวงหาความรู้แก่เด็กได้ในอนาคต จำเป็นต้องมีครูที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ มาเป็นผู้นำและพัฒนาการศึกษา

ถึงแม้ว่าสังคมทั่วโลกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All for Education) หรือทุกภาคส่วนของสังคมไทยนั้นเองที่จะต้องช่วยกันดูแลเรื่องการศึกษาซึ่งเป็นตัวการที่จะช่วยพัฒนาคนแล้ว ครูซึ่งเป็นผู้มีภารกิจหลักจะต้องทำหน้าที่นี้ให้สมบูรณ์ บุคลากรครูนับแสน ๆ คนที่กำลังทำหน้าที่ในการพัฒนา “คน” อยู่ในขณะนี้จะต้องแบกรับภาระใน

การสร้างคนไทยแบบใหม่ รวมทั้งจะต้องพัฒนาตนเองให้เป็นครูแบบใหม่ด้วยในเวลาเดียวกัน ประเด็นหลังนี้เองที่เป็นจื่อนไขสำคัญยิ่ง เพราะการดำเนินงานตามภาระใหม่จะไม่ประสบความสำเร็จ หากครูยังสอนแบบเก่า ๆ ด้วยเขตติ ความคิด ความเข้าใจ และพฤติกรรมแบบที่แล้ว ๆ มาในอดีต การสอนแบบเก่าอาจจะเหมาะสม แต่ไม่เพียงพอสำหรับการปฏิบัติภารกิจในสถานการณ์ปัจจุบันและในอนาคตเป็นแน่ ทั้งนี้ก็เพราะว่าแม่กระทั้งการปฏิบัติการแบบเก่า ๆ เองก็ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้เดิมได้ ดังที่แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 ก็ได้บันทึกไว้ว่า

“คุณภาพการศึกษาของไทยอยู่ในระดับที่น่าเป็นห่วง ความรู้ความสามารถของเด็กไทยโดยเฉลี่ยอ่อนลงทั้งในด้านกระบวนการคิดแก้ปัญหา ความรู้ทางวิชาการด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย รวมทั้งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านลักษณะนิสัยไฟร์ ความมีคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย การทำงานเป็นหมู่คณะ เป็นต้น

... คุณภาพครูตกต่ำลง ซึ่งเป็นผลลัพธ์เนื่องจากกระบวนการผลิตและพัฒนาครูอาจารย์ในระดับอุดมศึกษา และการฝึกหัดครู การถ่ายทอดเนื้อหาวิชามากกว่าการพัฒนาคนให้สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแสวงหา ความรู้ คิดสร้างสรรค์ และแก้ปัญหา”

3. สภาพปัจจุบันปัญหาของครู

จากการสำรวจที่มีการผันผวนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากการก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้ส่งผลกระทบในวงกว้างทั้งด้านบวกและลบแก่ประเทศชาติเป็นอย่างมาก “คุณภาพของคน” ในประเทศเท่านั้นที่จะเป็นกำลังสำคัญในการคัดและเลือกสรรสิ่งใหม่ คงสิ่งเก่าอันเป็นสิ่งที่ดีงามของวัฒนธรรมไทยไว้ด้วยการศึกษา นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพของคน และความจริงที่เป็นที่ยอมรับว่า “ครู” คือศูนย์กลางของการปฏิรูปการศึกษาและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ดังคำกล่าวที่ว่า “good education requires good teachers” แต่กระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและนอกประเทศดังกล่าวล้วนส่งผลกระทบเป็นอย่างมากต่อระบบการผลิต การพัฒนา และวิถีชีวิตของครู ประกอบกับการ

ฝึกหัดครูไทยองได้ประสบปัญหาที่สะสมมานานในทุกขั้นตอน นับตั้งแต่การคัดคนเข้าเรียนครู กระบวนการผลิตครู การใช้ครู การพัฒนาครู และการรับรองมาตรฐานวิชาชีพครู ทำให้สภาพปัจจุบันปัญหาเกี่ยวกับ “ครู” “การฝึกหัดครู” และ “วิชาชีพครู” ตกอยู่ในภาวะที่วิกฤต อย่างไรก็ตามปัญหาเกี่ยวกับ “ครู” “การฝึกหัดครู” และ “วิชาชีพครู” นี้มิได้เกิดขึ้นเฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น แต่ประเทศที่กำลังพัฒนาและประเทศที่พัฒนาแล้ว หลายประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งสหราชอาณาจักรที่ประสบปัญหาวิกฤตเช่นเดียวกันซึ่งสามารถสรุปประมวลประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ดังนี้

3.1 วิกฤตปัญหาครูและวิชาชีพครูในประเทศไทย

3.1.1 การไม่ได้ “คนเก่งและคนดี” มาเรียนครู ในอดีตนักศึกษาครู เป็นนักศึกษาที่ผ่านการคัดเลือกมาจากระดับหัวกระถินแต่ละจังหวัดเพื่อมาเรียนครู แต่ปัจจุบันวิชาชีพครูมิได้เป็นวิชาชีพที่ดึงดูดใจให้คนเก่ง คนดีมาเรียนอีกต่อไป ดังจะเห็นได้จากการเลือกเข้าเรียนต่อของผู้สมัครสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัยในปี 2539 ผู้สมัครที่เลือกคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ส่วนใหญ่จะเลือกเป็นอันดับสุดท้าย คือ อันดับ 4 มากที่สุดถึงร้อยละ 35 ของผู้สมัครสอบเข้าคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ และมีเพียงร้อยละ 19 ของผู้สมัครสอบเข้าคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์เท่านั้นที่เลือกเป็นอันดับ 1 นอกจากนี้ เมื่อบันทึกครุสำเร็จการศึกษาแล้ว ส่วนหนึ่งของบันทึกที่มีผลการเรียนดี ก็มักจะไปประกอบอาชีพอื่น เช่น แอลร์โซสเตท บริษัทเอกชน ฯลฯ หรืออาจกล่าวได้ว่า หากสามารถประกอบอาชีพอื่นได้ก็เลือกที่จะไม่เป็นครู โดยเหตุแห่งปัญหาที่สำคัญค่อนข้างมีความ слับซับซ้อน ทั้งปัจจัยภายนอกและภายในซึ่งสรุปพอสังเขปได้ดังนี้

1) ปัญหาที่เกิดจากปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้คนไม่ต้องการเลือกเรียนครู ได้แก่

- ค่านิยมใหม่ของสังคมที่ยกย่องให้เกียรติแก่วิชาชีพที่มีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูง
- ขาดแรงจูงใจในด้านเศรษฐกิจและสังคมยุคใหม่
- สถานภาพวิชาชีพครูตกต่ำ สังคมเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในวิชาชีพครู ทั้งคนที่อยู่ในวงการครูเองและนักวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่เป็นครูไม่มีความศรัทธาหรือภาคภูมิใจในวิชาชีพของตน มองเห็นวิชาชีพครูเป็นวิชาชีพที่ด้อยค่า ไร้เกียรติ

จึงทำให้ครูบางคนประพฤติดนั่นไม่เหมาะสมกับความเป็นครู ขาดความรักในวิชาชีพ ซึ่งส่งผลให้เด็กได้เห็นแบบอย่างและรับเอาทัศนคติที่ไม่ดีต่อครูและวิชาชีพครูไปด้วย

– องค์กรวิชาชีพครูที่มีอยู่ไม่สามารถดำเนินการ ในอันที่จะพิทักษ์สิทธิประโยชน์ที่จะช่วยส่งเสริมอาชีพครูให้เป็นวิชาชีพที่สูง ได้รับการยอมรับอย่างแท้จริงได้ รวมทั้งปัจจัยสนับสนุนและตำแหน่งงานที่จะรองรับ ตลอดจนเส้นทางความก้าวหน้าของวิชาชีพ (career path) ไม่ชัดเจน จึงไม่สามารถประกันอนาคตของผู้เรียนครูได้

2) ปัญหาที่เกิดจากระบบการคัดเลือกคนเข้าเรียนครูได้แก่

– ปัจจุบันระบบและเกณฑ์การสรรหานักศึกษาครู ใช้วิธีการสอบคัดเลือกร่วมมิได้มีการแยกสอบ ทำให้ได้คนที่มีคุณภาพไม่เหมาะสม ขาดความรักศรัทธาและจิตสำนึกที่จะเป็นครูเข้ามาเป็นนักศึกษาครูโดยไม่ตั้งใจเป็นจำนวนมาก

– ขาดความร่วมมือระหว่างสถาบันฝึกหัดครูต่าง ๆ ในการกำหนดระบบการคัดเลือกนักศึกษาครูที่มีประสิทธิภาพและสามารถคัดคนดี คนเก่ง และคนที่รักศรัทธาในวิชาชีพครูอย่างแท้จริงเข้าเรียน

– ขาดเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการจำแนกคุณลักษณะของคนที่จะเข้าเรียนครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณลักษณะของการเป็นคนดี และความรักศรัทธาในอาชีพ

– ขาดความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการ การคัดเลือกนักศึกษา

3) ปัญหาที่เกิดจากการประสานและเชื่อมโยงการดำเนินงานในแต่ละระดับการศึกษา

– ขาดการประสานระหว่างหน่วยงานผลิตครูและหน่วยงานใช้ครู ทำให้ผลิตครูเกินในบางสาขาวิชา และขาดครูในบางสาขาวิชา

– ขาดการประสานสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างการศึกษาแต่ละระดับ ทำให้ไม่สามารถเตาะหบุคคลที่มีใจรักและศรัทธาในวิชาชีพครูอย่างแท้จริงเข้าเรียนครู

- ขาดกระบวนการแนะแนวทางการศึกษาและเส้นทางสู่อาชีพครูที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ครูส่วนใหญ่มักขึ้นนำให้เรียนต่อในวิชาพที่มีผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูง และได้รับการยอมรับจากสังคมมากกว่าวิชาชีพครู

3.1.2 กระบวนการเรียนการสอนในสถานีฝึกหัดครู มุ่งเน้นเนื้อหาวิชามากกว่าที่จะส่งเสริม พัฒนา บุคลิกภาพ และสร้างนักศึกษาครูให้เป็นครูที่มีคุณภาพ โดยสรุปปัญหาที่สำคัญได้แก่

1) ขาดเอกลักษณ์ของการฝึกหัดครูไทย ในอดีตการฝึกหัดครูมุ่งเน้นการ สื่อ-สอน-ฝึกฝน-อบรมม่นนิสัย แต่ในปัจจุบันการฝึกหัดครูได้รับแนวคิด และทฤษฎีสาがらมาปฏิบัติซึ่งไม่ใช่เรื่องเสียหาย แต่นักการศึกษาไทยควรจะได้นำมาปรับปรุงให้เหมาะสมสมสอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย ทั้งวิธีคิด เทคนิค และความสามารถที่จะจัดการฝึกหัดครูให้เหมาะสมสมนำเสนอสู่คุณค่าของความเป็นครูที่แท้ กล่าวคือ ต้องมีความสมดุลระหว่างความรู้หลักทฤษฎีกับเจตคติและคุณธรรม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือการฝึกหัดครูเป็นการฝึกพุทธิกรรมความสามารถทางธุรกิจและเป็นการสร้างคุณค่าทางน้ำมันธรรมความคู่กันไปด้วย

2) ด้านหลักสูตร หลักสูตรการเรียนการสอนของนักศึกษาครุยังไม่เหมาะสม สอดคล้องกับเหตุการณ์โลกปัจจุบัน รวมทั้งไม่ตอบสนองต่อการสร้างบัณฑิตครูให้มีลักษณะความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สดใปปัญญา และจิตใจในการประกอบวิชาชีพครู กล่าวคือ บทบาทของครูในปัจจุบันจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความรู้เฉพาะเรื่องของแต่ละศาสตร์ให้ชัดเจน รู้จักการคิดวิเคราะห์ฝ่ายเดียวและพัฒนาตนเองให้มีทักษะด้านการจัดการการเรียนรู้ มีความตระหนักและรับผิดชอบต่อวิชาการและสังคม มีคุณธรรม จริยธรรม และมีสุขภาพดี

3) ด้านกระบวนการเรียนการสอน การจัดกระบวนการเรียนการสอนเป็นลักษณะ “ผู้สอนเป็นศูนย์กลาง” ใช้การบรรยายเน้นการท่องจำเนื้อหามากกว่าการปฏิบัติจริง ไม่ปฏิโภคโอกาสให้นักศึกษาครูมีส่วนร่วมคิดร่วมดำเนินการศึกษาหากความรู้เน้นการเรียนการสอนตามเนื้อหาสาระตามรายวิชา โดยไม่คำนึงถึงสภาพที่เป็นจริงในวิถีชีวิต ตลอดจนสื่ออุกรัณ์การเรียนการสอนยังล้าสมัย ไม่สอดคล้องกับความก้าวหน้าของวิทยาการปัจจุบัน อีกทั้งสภาพแวดล้อมในสถานีฝึกหัดครูไม่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมี